

הלכות שכירות פרק ג

א. שומר שטען שנאנס אנס גדול, כגון שבורה ומתה אם נאנס במקום שהעדים מצויין שם מצריכין אותו להביא ראיה על טענתו שנאנס, ויפטר אף משבועה. ואם לא הביא ראיה ישלם, שנאמר "אין ראיה. שבעת ה', תהיה בין שניהם" (שמות כב, ט-י): הא במקום שאפשר להביא ראיה, אין שם שבועה; אלא או יביא ראיה, או ישלם.

ב. אבל אם טען שנאנס במקום שאין העדים מצויין שם אין מצריכין אותו להביא ראיה, אלא ישבע שנאנס ויפטר. ואם הביא עדים שלא פשע, נפטר אף מן השבועה.

ג. מעשה באחד שהעביר חבית שליין בשכר, ושבירה בשוק שלמחוזה. ובאו לפני חכמים ואמרו, שוק זה שטענת שנשבירה בו החבית בני אדם מצויין שם: או תביא ראיה שלא פשעת אלא נתקלת ונפלת, או תשלם דמיה. וכן כל כיוצא בזה.

ד. המעביר חבית ממקום למקום בשכר, ונשבירה דין תורה הוא שישלם: שאין זה אנס גדול, והרי השבירה כגנבה ואבדה שהוא חייב בהן. אבל תקנו חכמים, שיהיה חייב שבועה שלא פשע בה שאם אתה אומר ישלם, אין לך אדם שיעביר חבית לחברו; לפיכך עשו שבירת החבית, כמיתת הבהמה ושבירתה.

ה. ועוד תקנו בדבר זה, שאם נשאו אותה שנים במוט, ונשבירה משלמין חצי דמיה: הואיל ומשאוי זה גדול לגבי אחד וקל לגבי שנים, הרי הוא כאנס ואינו אנס, ומשלמין מחצה, אם יש עדים שלא פשעו בה.

ו. נשבירה במקום שאין העדים מצויין נשבעין שלא שברוה בפשיעה, ומשלמין חצי דמיה: שהרי לא היה לכל אחד להעביר, אלא משאוי שיכול להעבירו בפני עצמו.

ז. מפאן אתה למד שהאחד שהעביר חבית גדולה, שאין דרך כל הסבלים להעבירה שהוא פושע; ואם נשבירה מידו, משלם הכל.

ח. הסבל ששבר חבית שליין לחנוני, ונתחייב לשלם, והרי היא שווה ביום השוק ארבעה, ובשאר הימים שלושה אם החזירו ביום השוק, חייבין להחזיר חבית שליין או ישלמו לו ארבעה: והוא שלא היה לו יין, למפר ביום השוק; אבל אם היה לו יין, מחזירין לו שלושה. החזירו לו בשאר הימים, מחזירין לו שלושה. ומנפין לו בכל זמן, טרח שהיה טורח במכירתה, ופגם הנקב שהיה נוקב החבית; וכן כל כיוצא בזה.

ט. רועה שבאו זאבים, וטרפו ממנו אם היה זאב אחד אין זה אנס, אפלו בשעת משלחת זאבים. ואם היו שני זאבים, הרי זה אנס. שני כלבים אינן אנס, אפלו באו משתי רוחות; היו יתר על שנים, הרי זה אנס. לסטים אחד מזין, הרי הוא אנס. ואפלו היה הרועה מזין, ובא לו לסטים אחד מזין הרי זה אנס, שאין הרועה מוסר נפשו כלסטים.

י. הארי והדב והנמר והברדלס והנחש, הרי אלו אנסין. אימתי, בזמן שבאו מאליהן; אבל אם הוליכם למקום גודדי חיות ולסטים אין אלו אנסין, וחייב לשלם.

יא. רועה שִׁמְצָא גִּנְבִּי, וְהִתְחִיל לְהִתְגָּרוֹת בּוֹ וּלְהִרְאוֹתוֹ שְׂאִינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִמֶּנּוּ, וְאָמַר לוֹ, הֲרִי אָנוּ בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וּפְךָ וּפְךָ רוּעִים אֲנַחְנוּ וּפְךָ וּפְךָ כְּלִי מִלְחָמָה יֵשׁ לָנוּ, וּבָא אוֹתוֹ הַלִּסְטִים וְנִצְחוּ וְלָקַח מֵהֶן הֲרִי הָרוּעָה חַיִּב: שְׁאֶחָד הַמוֹלִיךְ אֶת הַבְּהֵמָה לְמָקוֹם גְּדוּדֵי חַיּוֹת וְלִסְטִים, אוֹ הַמְּבִיא אֶת הַלִּסְטִים בְּהִתְגָּרוֹתוֹ לְמָקוֹם הַבְּהֵמָה.

יב. רוּעָה שֶׁהָיָה לוֹ לְהַצִּיל הַטְּרֵפָה אוֹ הַשְּׂבוּיָה בְּרוּעִים אֲחֵרִים וּבְמִקְלוֹת, וְלֹא קָרָא רוּעִים אֲחֵרִים וְלֹא הֵבִיא מִקְלוֹת לְהַצִּיל הֲרִי זֶה חַיִּב, אֶחָד שׁוֹמֵר חֲנָם וְאֶחָד שׁוֹמֵר שְׂכָר: אֲלֹא שְׁשׁוֹמֵר חֲנָם קוֹרָא רוּעִים, וּמְבִיא מִקְלוֹת בְּחֲנָם; וְאִם לֹא מִצָּא, פְּטוּר. אֲבָל שׁוֹמֵר שְׂכָר חַיִּב לְשַׂכֵּר הָרוּעִים וְהַמִּקְלוֹת, עַד כְּדֵי דְמִי הַבְּהֵמָה כְּדֵי לְהַצִּיל; וְחוּזֵר וְלוֹקַח שְׂכָרָן מִבַּעַל הַבֵּית. וְאִם לֹא עָשָׂה כֵּן, וְהָיָה לוֹ לְשַׂכֵּר וְלֹא שְׂכָר הֲרִי זֶה פּוֹשֵׁעַ וְחַיִּב.

יג. רוּעָה שֶׁטָּעַן שֶׁהַצֵּלְתִּי עַל יְדֵי רוּעִים בְּשַׂכָּר נִשְׁבַּע, וְנוֹטֵל מֶה שֶׁטָּעַן: שְׂאִינוֹ יָכוֹל לְטָעַן, אֲלֹא עַד כְּדֵי דְמִיָּהֶן; וְיָכוֹל הָיָה לוֹמַר נְטֵרְפָה, וְיִשְׁבַּע בְּנִקִּיטַת חֶפֶץ, כְּדִין כָּל הַנִּשְׁבָּעִין וְנוֹטֵלִין.

יד. רוּעָה שֶׁהִנִּיחַ עֲדָרוֹ, וּבָא לְעִיר, בֵּין בָּעֵת שֶׁדֶּרֶךְ הָרוּעִים לְהַפְּנֵם, וּבֵין בָּעֵת שֶׁאֵין דֶּרֶךְ הָרוּעִים לְהַפְּנֵם, וּבָאוּ זֵאֲבִים וְטֵרָפוֹ, אָרִי וְדֶרֶס אֵין אוֹמְרִים, אֱלֹו הָיָה שֵׁם הָיָה מִצִּיל; אֲלֹא אוֹמְדִין אוֹתוֹ: אִם יָכוֹל לְהַצִּיל, אֶפְלוֹ עַל יְדֵי רוּעִים וּמִקְלוֹת חַיִּב; וְאִם לֹאוֹ, פְּטוּר; וְאִם אֵין הַדְּבָר יָדוּעַ, חַיִּב לְשַׁלֵּם.

טו. מֵתָה הַבְּהֵמָה כְּדֶרֶכָה הֲרִי זֶה אָנֹס, וְהָרוּעָה פְּטוּר. סִגְפָה, וּמֵתָה אֵינוֹ אָנֹס. תִּקְפָּתוֹ וְעֵלְתָה לְרֹאשֵׁי צוֹקִין, וּתִקְפָּתוֹ וְנִפְלָה הֲרִי זֶה אָנֹס. הָעֵלָה לְרֹאשֵׁי צוֹקִין, אוֹ שֶׁעֲלָתָה מֵאֲלִיָּה, וְהוּא יָכוֹל לְמַנְעָה, וְלֹא מִנְעָה אֶף עַל פִּי שֶׁתִּקְפָּתוֹ, וְנִפְלָה וּמֵתָה אוֹ נִשְׁבָּרָה חַיִּב: שֶׁכָּל שֶׁתַּחֲלָתוֹ בִּפְשִׁיעָה, וְסוּפוֹ בְּאָנֹס חַיִּב.

טז. וְכֵן רוּעָה שֶׁהִעֲבִיר הַבְּהֵמוֹת עַל הַגָּשֶׁר, וְדַחְפָה אֶחָת מֵהֶן לְחִבְרָתָהּ, וְנִפְלָה לְשִׁבְלַת הַנָּהָר הֲרִי זֶה חַיִּב, שֶׁהָיָה לוֹ לְהִעֲבִירֶן אֶחָת אֶחָת: שְׂאֵין הַשׁוֹמֵר נוֹטֵל שְׂכָר, אֲלֹא לְשׁוֹמֵר שְׁמִירָה מַעֲלָה; וְהוּאִיל וּפְשַׁע בַּתַּחֲלָה, וְהִעֲבִירֶן כְּאַחַת, אֶף עַל פִּי שֶׁנֶּאֱמַר בְּסוּף בָּעֵת הַנִּפְלָה, הֲרִי הוּא חַיִּב.

יז. פֶּשַׁע בָּהּ, וְיִצְאָת לֶאֱגָם וּמֵתָה שֵׁם כְּדֶרֶכָה פְּטוּר, שְׂאֵין יִצְאָתָה גֵרְמָה לָהּ שֶׁתִּבּוֹא לִידֵי אָנֹס זֶה: הוּאִיל וְכְדֶרֶכָה מֵתָה, מֶה לִּי בְּבֵית שׁוֹמֵר, מֶה לִּי בְּאֶגֶם. אֲבָל אִם גִּנְבָה גִּנְבִּי מִהָאֶגֶם, וּמֵתָה כְּדֶרֶכָה בְּבֵית הַגִּנְבִּי הֲרִי הַשׁוֹמֵר חַיִּב, אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא שׁוֹמֵר חֲנָם: שְׂאֶפְלוֹ לֹא מֵתָה, הֲרִי הִיא אֲבָדָה בְּיַד הַגִּנְבִּי, וְיִצְאָתָה גֵרְמָה לָהּ לְהַגְנֵב. וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא בְּזֶה.